

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

DOLARSIZLAŞTIRMA GİRİŞİMLERİ - 13.02.2023

Deniz ÜNVER

Blog No: 25
13.02.2023

Deniz ÜNVER

Bağımsız Araştırmacı

COVID-19 salgınının ardından dünya birçok bölgede yoğun bir değişim ve istikrarsızlığa tanık olmaya başlamıştır. Bu değişim ve istikrarsızlığın öncüsü Rusya'nın Şubat 2022'de başlattığı Ukrayna işgali olmuştur. Bu olayı dünyanın pek çok bölgesinde yaşanan yoğun dolarsızlaştırma hamleleri takip etmiştir. Günümüzde bu eğilimin farklı bölgelerde birçok örneği bulunmaktadır.

Öncelikle Çin, birçok durumda ABD Doları egemenliğini zayıflatmak için gayret göstermektedir. Bu duruma örnek olarak Çin ve Arjantin arasında yakın zamanda imzalanan swap anlaşması gösterilebilir. İki ülke, ABD'nin mali politika sıkılaştırmasından kaynaklanan şoklardan kaçınmanın yanı sıra ülkenin sanayi düzeyini geliştirerek Arjantin'e yardımcı olacak bir para birimi swap anlaşmasını genişletmiştir.**[1]** Çin ve Arjantin Merkez Bankaları Başkanları, iki kurum arasındaki swap anlaşmasının aktif hale getirildiğini ve Arjantin piyasasında Yuan kullanımının teşvik edileceğini açıklamıştır.**[2]**

Nitekim Çin ve Arjantin, 70 milyar Yuan değerinde ve üç yıl süreyle geçerli olan ilk swap anlaşmasını 2009 yılında imzalamıştır.**[3]** Temmuz 2014'te taraflar, 70 milyar Yuan değerinde bir başka swap anlaşması daha imzalamıştır.**[4]** Bunu takiben Temmuz 2017'de Çin Merkez Bankası, Arjantin Merkez Bankası ile 175 milyar Arjantin Pesosu karşılığında 70 milyar Yuan takas sağlayan swap anlaşmasını yenilemiştir.**[5]** Aralık 2018'de ise iki ülkenin Merkez Bankaları arasında 60 milyar Dolar değerinde ek bir swap anlaşması daha

imzalanmıştır.**[6]**

Çin'in swap anlaşması yaptığı ülkelerin başında sadece Arjantin yer almamaktadır. Güney Amerika'nın en büyük ülkesi olan Brezilya 2021 yılında Yuan cinsinden döviz rezervlerini 4 katından fazla artırmıştır.**[7]** Buna ek olarak Goldman Sachs tarafından belirtildiği üzere 4 Güney ve Orta Amerika ülkesinin (Şili, Brezilya, Meksika ve Peru) Yuan rezervleri yaklaşık 30 milyar Dolar sınırına ulaşmıştır.**[8]** Nitekim Amerika kıtasında dolarsızlaştırma hamlelerinin devam edeceği ve bunun özellikle Pekin'in swap hamleleri ile gerçekleştirileceği varsayılmaktadır.

Çin'in bir diğer girişimi ise Çin Devlet Başkanı Şi Cinpingin Ocak 2023 başında Suudi Arabistan'a yaptığı ziyarette Körfez ülkelerinden daha fazla petrol ve gaz satın alma sözü vermesiyle ortaya çıkmıştır.**[9]** Ancak iki ülke arasındaki en çarpıcı anlaşma söz konusu enerji ticaretinin ilk kez Çin Yuanı ile gerçekleştirilecek olmasıdır.**[10]** Dünyanın ikinci büyük ekonomisi olan Çin'in petrol karşılığında Riyad'a her yıl on milyarlarca Dolar ödediği dikkate alınmalıdır.**[11]**

Ancak ABD Dolarının egemenliğini zayıflatmaya çalışan sadece Çin değildir. Rus yetkililer de Doların rezerv para statüsünü zayıflatmak için çabalamaktadır. Bunun nedeni Ukrayna'da devam eden savaş nedeniyle başta çoğu AB ülkesi, Kanada, Japonya ve Avustralya olmak üzere ABD ve müttefikleri tarafından Rusya'nın eşi benzeri görülmemiş bir ekonomik baskıya maruz bırakılmasıdır.**[12]** Buna ek olarak Rusya'nın zengin iş insanlarının ve Rus bankalarının aktif mal varlıkları çoğunlukla dondurulmuştur.**[13]** Böylece ABD bankalarının enerji ödemeleri haricinde Rusya ile bağlantılı firmalarla iş yapması engellenmiştir.**[14]** Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşına misilleme olarak uygulanan bir diğer önemli yaptırım da SWIFT ödeme sistemi ile ilişkilidir. Rus bankaları artık finansal işlemler yapmak için SWIFT Sistemini kullanamamaktadır.

Moskova'nın dünyadaki ticari ilişkilerin çoğundan menedilmiş olmasına rağmen ülke hâlâ dünyaya enerji ihracatı yapmaya devam etmektedir.**[15]** Nitekim Rusya, devasa enerji ihracatı sayesinde ağır yaptırımların etkilerini hafifletebilmiştir.**[16]**

Bu nedenle Moskova geleneksel ticaret ve finans akışı değiştirmek için çaba sarf etmektedir.**[17]** Nitekim Rusya'nın önemli enerji ortakları olan Çin ve Hindistan enerji alımlarını artırmış ve aralarındaki ticaret ulusal para birimleri üzerinden gerçekleşmeye başlamıştır.**[18]**

Rusya ve Çin'in dolarsızlaştırma girişimleri özellikle Ukrayna savaşından sonra daha belirgin hale gelmiştir. Öte yandan her iki taraf da ABD Dolarının uluslararası politik ekonomideki baskın rolünü kırmanın mümkün olmadığını kabul etmektedir. Örneğin Rus yetkililer ABD Dolarından bağımsız olacak uygulanabilir bir sistemin kurulmasının mümkün olmadığını belirtmektedirler.**[19]** Bu konuda Rusya'nın Pekin Büyükelçisi Andrei Denisov, "Doların aslında bir araç, bir mali para birimi, uluslararası hesaplaşmalar ve uluslararası ödemeler için bir vasıta olduğu düşünüldüğünde, mutlak bir dolarsızlaştırma esasen mümkün değildir ve kimse de bu yönde bir hedef koymamaktadır"**[20]** açıklamasında bulunmuştur. Bunun asıl nedeni likidite sorunudur.

ABD'nin hâkimiyetinin ilk olarak silahlı kuvvetlerine, ikinci olarak da ABD Dolarının rezerv

para statüsüne sahip olmasına dayandığı bilinmektedir. Bu anlamda Doların rezerv para statüsü, ABD'ye uluslararası politik ekonomide söz hakkı veren en önemli güçtür. Bu durum Gilpin (1987) tarafından "Dünya parasının tedarikçisi olmak ABD için önemli bir güç ve bağımsızlık kaynağı haline gelmiştir"**[21]** şeklinde ifade edilmiştir. Ancak son gelişmelerden sonra dünya, doğu güçlerinin ABD'nin uluslararası finans piyasalarındaki hakimiyetini zayıflatmayı amaçlayan yoğun Dolarsızlaştırma girişimlerine tanık olmuştur. Bu dolarsızlaştırma girişimlerinin ne derece devam edeceği ise tartışmalıdır. Uluslararası ilişkilerde gelecekte yaşanacak gelişmeler ve ABD Merkez Bankasının (FED) atacağı adımlar bu akımın nasıl devam edeceğini ya da yaygınlaşıp yaygınlaşmayacağını gösterecektir.

**Resim: https://www.aa.com.tr/en/world/russia-accelerates-de-dollarization-move/2266461*

[1] Ma Jingjing, China, Argentina expand currency swap scale as closer economic ties boost yuans use in Latin America, *Global Times*, January 9, 2023, https://www.globaltimes.cn/page/202301/1283483.sh

[2] *Age.*

[3] *Age.*

[4] *Age.*

[5] *Age*.

[6] *Age*.

[7] *Age.*

[8] *Age.*

[9] John Feng, China is trying to end Americas Petrodollar Monopoly, *Newsweek*, December 12, 2022, https://www.newsweek.com/china-saudi-arabia-gulf-arab-states-gcc-opec-america-dollar-oil-gas-energy-1766419

[10] *Age*.

[11] *Age.*

[12] Rob Garver, Russias Latest Move Toward De Dollarization Seen As Symbolic, *VOA*, August 29, 2022, https://www.voanews.com/a/russia-s-latest-move-toward-de-dollarization-seen-as-symbolic-/6721720.html

[13] *Age.*

[14] *Age.*

[15] *Age.*

[16] *Age.*

[17] *Age.*

[18] *Age.*

[19] Rob Garver, Russias Latest Move Toward De Dollarization Seen As Symbolic, *VOA,* August 29, 2022, https://www.voanews.com/a/russia-s-latest-move-toward-de-dollarization-seen-as-symbolic-/6721720.html

[20] *Age.*

[21] Robert Gilpin, *The Political Economy of International Relation* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 136.

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ÜNVER, Deniz. 2026. "DOLARSIZLAŞTIRMA GİRİŞİMLERİ - 13.02.2023." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2023 / 25. Şubat 13. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/Blog/DOLARSIZLASTIRMA-GIRISIMLERI-13-02-2023

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır